

1937 – ՀԱՆՐԱՔՈՒԷ ՀԱԹԱՅԻ⁽¹⁾ ՄԷՋ

2020 – ՀԱՆՐԱՔՈՒԷ ԿԻՊՐՈՍԻ ՄԷՋ ?

Թուրքիոյ զինեալ ոյժերը 22 յուլիս 1974թ. յարձակած են Կիպրոսի վրայ ու գրաւած են երկրին 30%ը: Թուրքիոյ մէջ ծնած քաղաքացիները լքելով իրենց ծննդավայրերը տեղաւորած են Կիպրոսի գրաւեալ տարածքներու մէջ: Հոն հիմնած են Թորք գաղութ մը եւ կառավարութիւն մը:

Աւելի քան 45 տարիէ ի վեր Կիպրոս բաժնուած է երկու հատուածներու: Վերջերս Թրքական Կիպրոսի Հանրապետութեան նախագահը Մուսթաֆա Աքընճը Անգլիական Կարտիըն թերթի թղթակիցին հետ կատարած հարցազրոյցի առթիւ հետեւեալը ըսած է.

«Ի վերջոյ Թուրքիա կը ցանկայ կոյ տալ Թրքական Կիպրոսի Հանրապետութիւնը վերածելով զայն Թուրքիոյ մէկ նահանգի»:

Հետեւելով Մ. Աքընճըի արտայայտութեանը, կը կարծուի թէ Կիպրոսի յոյն ու թուրք համայնքները միացնելու համար աշխատանք կը տարուէր հիմնելու համար դաշնակցային երկու պետութիւններ: Մ. Աքընճը կը շարունակէ:

«Ինքը երկրորդ Թայֆօն Սէօքէմէն մը պիտի չըլլայ, որ 1937թ. Հաթայի Հանրապետութեան նախագահն էր. Թուրքիա անմիջապէս հանրաքուէ մը կազմակերպելով Հաթայը վերածեց Թուրքիոյ մէկ նահանգի»:

Հոս է, որ իրականութիւնը ի յայտ կու գայ թէ Թուրքիա ինչ ձեւով կ'ուզէ լափել իր Կիպրոսի թուրք հանրապետութիւնը նաեւ Կիպրոսի ընդհանուր տարածքը:

1915թ. Հայոց Ցեղասպանութիւնէն կորսուած 1,5 միլիոն նահատակներով ողջ մնացած հայեր կառչած մնալով իրենց հայրենի տարածքներու շուրջ, պահած են կիսաքանդ եկեղեցիները, դպրոցները ու պատմական արժէքները: Հաթայը, որ մաս կը կազմէ մեր պատմական Հայաստանին կ'անուանուէր Կիլիկիա, հոն 1937թ. կ'ապրէին հայեր կառչած իրենց հայրենի սովորութիւններուն եւ աւանդութիւններուն :

Այդ տարածքը Թուրքիոյ տրուեցաւ որպէս նուէր: Այն ինչ կը վերաբերի Հաթայի, ուր հայեր կը բնակին, թուրք իշխանութիւնը կը ցանկար ապահովել անոնց ձայները յառաջիկայ հանրաքուէի առթիւ: Հայազգի անձնատրութիւն մը գտնուած էր, որ կապ հաստատէ հայ եկեղեցւոյ կրօնապետի հետ: Կցորդը կը ժամադրուի Արքեպիսկոս Գեորգ Արսլանեանի հետ ու կը ներկայացնէ Թուրքիոյ ցանկութիւնը: Կիրակնօրեայ պատարագի առթիւ քահանան իր արտասանած քարոզի ընթացքին համոզէ հայերը, որ հանրաքուէի առթիւ ձայներնին տան ի նպաստ Թուրքիոյ: Սրբազան Հայրը ընդվզած կը մերժէ առաջարկը: Սրբազանին տուած ժխտական պատասխանը մեծ ժխտ կը ստեղծէ Հաթայի ժողովրդական լայն խաւերուն մէջ:

Այդ շրջանին դեղագործ հայ մը, Միհրան Պուրսալըեան իր զինուորական ծառայութիւնը կը կատարէ որպէս սպայ թուրք բանակի մէջ, որուն զուակը իմ դպրոցական դասընկերս եղած է Կ. Պոլսոյ հայ վարժարանի մէջ: Միհրան Պուրսալըեան պատահաբար կը լսէ թէ դաւադրութիւն մը կը պատրաստուի Սրբազան Գեորգ Արսլանեանը սպաննելու համար: Միհրան Պուրսալըեան առանց ժամանակ կորսնցնելու կը փութայ Սրբազանի նստավայրը եւ կը բացատրէ իրեն դէմ ծառայած վտանգը: Վերջապէս Սրբազանը համոզում կը գոյացնէ դեղագործ Միհրան Պուրսալըեանի առաջարկը ընդունելով:

Սպայ Միհրան Պուրսալըեան առանց ժամանակ կորսնցնելու դագաղ մը կը պատրաստէ ,որուն մէջ կը զետեղէ Սրբազանին ողջ մարմինը ու շարթուան մութ գիշեր մը դագաղը Թուրքիոյ սահմանէն անցընելով Սուրիա կը փոխադրէ:

Հաթայի մէջ 1940թ. նորելուկ հայ թերթ մը ցրիաբար կը բաժնուի: Այս ալ ուրիշ շրջան մըն է:

Ներսէս Տ. - Արապեան
Փարիզ 23/02/2020

(1) Սուրիոյ աշխարհագրութեան քարտէսներու դպրոցական գիրքերու մէջ Հաթայը նշանակուած է որպէս Սուրիոյ տարածքի ներքեւ: